

(Lagt fyrir Alþingi á 68. löggjafarþingi, 1949.)

I. KAFLI

Um arf ættingja og hjóna.

1. gr.

Börn taka arf eftir föður sinn og móður, og erfa þau hina látnu að jöfnu. Ef barn andast á undan foreldri sínu, erfa börn hins látna þann hluta, er því barni hefði borið, ef lifað hefði arfleifanda. Nú er barnsbarn einnig andað á undan arfleifanda, en börn þess lifa, þá koma þau í stað barnsbarnsins og svo framvegis meðan nokkur niðji er til.

2. gr.

Um erfðarétt óskilgetins barns og arf eftir það fer á sama hátt og væri það skilgetið, þó svo, að óskilgetið barn erfir því aðeins föður og föðurfrændur og þeir það, að hann hafi gengizt við faðerni þess, hann verið dæmdur faðir þess eða talinn faðir barns, er honum hefur orðið eiðsfall, samkvæmt dómi. Hafi sambúð karls og konu, sem ógift eru, verið óslitin frá því 10 mánuðum fyrir fæðingu barns og þangað til 3 árum eftir hana, jafngildir hún faðernisjátningu, þá er um erfðarétt barns eftir föður og föðurfrændur ræðir, eða þeirra eftir það.

3. gr.

Ef hinn látni á engan niðja á lifi, kjörbarn eða niðja þess, en faðir og móðir hans lifandi, erfa þau hann að jöfnu.

4. gr.

Ef annað foreldri arfleifanda er andað, en hitt lifir, þá tekur það, sem á lifi er, helming arfs, en hinn helmingurinn hverfur til barna eða barnabarna hins látna foreldris á sama hátt og segir í 1. gr.

Nú eru hvorki börn né barnabörn hins látna foreldris á lifi, og tekur þá hitt foreldrið allan arfinn.

5. gr.

Nú eru báðir foreldrar látnir, og taka þá systkini arfleifanda allan arf eftir hann, að jöfnu ef alsystkini eru, en hálsystkini hálfan arfshluta móti þeim. Ef systkini eru dái, erfa börn þeirra þann arfshluta, er hinu látna systkini bar, ef lifað hefði.

6. gr.

Ef ekki eru á lifi niðjar arfleifanda, kjörbarn eða niðjar þess, foreldri hans, börn þeirra eða barnabörn, taka afar og ömmur arf eftir hinn látna, þannig að föðurforeldrar og móðurforeldrar taka sinn helming hvort. Nú er afi eða amma arfleifanda önduð, og erfa þá börn þess þeirra, sem látið er, þann arfshluta, er hinum látna (afa eða ömmu) hefði hlotnast, ef lifað hefði.

Ef móðurforeldrar arfleifanda eru dánir og börn þeirra, taka föðurforeldrar eða börn þeirra allan arf og vice versa.

7. gr.

Það hjóna, sem lengur lifir, erfir einn fjórða af eignum maka síns, ef arfleifandi á niðja, kjörbarn eða niðja þess á lifi. Séu hvorugir á lifi, en lifandi lögerfingjar samkv. 2.—6. gr., erfir makinn helming eignanna, en allar eignirnar, ef enginn framantaldra erfingja er á lifi.

8. gr.

Nú andast það hjóna, sem lengur lifir, án þess að hafa gifzt aftur, en á ekki lifandi niðja eða kjörniðja og hefur ekki ráðstafað eignum sínum, og skulu þá eftirlátnar eigur þess skiptast milli lögmæltra erfingja þeirra beggja að jöfnu, þó þannig, að arfur sá, er áður kann að hafa verið greiddur eftir hinn fyrr látna maka, verður við arfskiptin talinn arftaka fyrirfram greiddur arfur, og lækkar arfshlutann um þá upphæð.

9. gr.

Barn arfleifanda, getið en ófætt þegar hann andast, en fæðist síðar lifandi, eignast erfðarétt í dánarbúinu við fæðinguna, eins og það hefði verið fætt fyrir andlát hans. Fresta skal skiptingu þess arfshluta, þar til séð er, hvort það fæðist lifandi.

10. gr.

Erfðaréttur hjóna á milli fellur niður við skilnað að borði og sæng og við algeran hjónaskilnað.

11. gr.

Föður og föðurfrændum ber ekki arfur eftir barn, ef faðirinn hefur hlotið refsíðóm samkv. 194.—201. gr. almennra hegningarlaga vegna getnaðar þess, sbr. þó 205. gr. sömu laga.

12. gr.

Sá missir rétt til arfs, er varnar arfleifanda að ráðstafa eignum sínum á löglegan hátt fyrir andlát sitt.

13. gr.

Nú leggur faðir eða móðir fram allverulega fjárupphæð, — miðað við efni þeirra, — til eins eða fleiri barna sinna, eða kjörbarna, þeim til menningar, til búsmuna- eða bústofnskaupa við giftingu, til þess að koma fótum undir framtíðar- atvinnu barnsins, til að greiða skuldir þess, eða kaupa því eða maka þess lifeyri, eða á annan hátt því til framdráttar, og skal upphæðin dregin frá arfshluta barnsins eftir annað eða hvort tveggja foreldri, enda séu færðar sönnur á, að foreldri hafi ætlað til, að svo skuli vera, eða barnið kannast við, að svo hafi verið umsamið, en ekki hefur verið samið um hið gagnstæða.

Það telst styrkur frá móður, þótt seinni maður hennar, með ráðstöfun á félagsbúinu, veiti hann.

Ekki kemur til frádráttar arfshluta barns kostnaður foreldra vegna sjúkleika þess eða gjafir vegna þess, að þau telja, að störf þess í þeirra þágu hafi ekki verið fulllaunuð.

Sá, er fengið hefur arf fyrirfram greiddan samkv. framantöldu, skal eiga þess kost að skila aftur fasteign eða grip þannig fengnum, en þó jafngóðum. Meta skal yfirleitt verðmæti hins fyrirfram greidda eftir gangverði þess, er erfinginn veitti því móttöku, og ekki hærra en sanngjarnt er, svo að jöfnuður verði á við hina erfingjana.

Ákvæði gefanda um, að greiðsla til barnsins skuli teljast fyrirfram greiddur arfur, ber ekki að taka til greina, ef það bersýnilega miðar að því, að barnið fái ekki fullrétti á við samarfa sína.

14. gr.

Ef barn hefur fengið fyrirfram meira fé en nemur arfshluta þeim, er því ber, fær það engan arf, en ekki verður það sem skuldunautur skyldað til þess að endurgreiða fé, sem það hefur fyrirfram tekið á móti upp í arfsvon sína, fari sú upphæð ekki fram úr arfshlutanum, að viðbættum þeim hluta eignar, er foreldrunum var heimilt að ráðstafa samkv. 20. gr.

En hafi foreldri af rangsleitni við skuldheimtumenn sína gefið börnum sínum svo miklar gjafir, að eignir þeirra hrökkvi ekki til að greiða skuldheimtumönnun, skulu slíkar gjafir ógildar að lögum.

15. gr.

Um styrk, er föður- eða móðurforeldri veita barnabarni sínu fyrirfram upp í arf, fer á sama hátt og fyrir er mælt í 13. gr. um styrk foreldra til barna.

16. gr.

Nú hefur barn fengið styrk fyrirfram upp í arf sinn eftir foreldri sín, eða annaðhvort þeirra, og deyr fyrri, en á börn á lífi, og skal þá draga þann styrk frá arfshluta þeirra eftir afa og ömmu, á sama hátt og með sömu skilmálum sem fyrir er mælt um barnið sjálft.

17. gr.

Bannað er að selja eða veðsetja arf þann, er maður á í vændum, ekki má heldur gefa slíkan arf, þó skal eigi varna erfingjum að afsala sér arfstökurétti í hendur þeim, er þeir eiga arfsvon að, hvort sem það er gert fyrir nokkuð eða ekkert, séu þeir fullveðja og fjár síns ráðandi. Sé eigi annars getið og sett skilyrði eru ekki því til fyrirstöðu, skal það vera jafnskuldbindandi fyrir börn þess, er afsalar sér arfinum, eins og fyrir hann sjálfan.

II. KAFLI

Um arf kjörbarna og kjörforeldra.

18. gr.

Kjörbarn og niðjar þess öðlast erfðarétt eftir kjörforeldri sem væri það getið og fætt barn þeirra. Kjörforeldri og börn þeirra að þeim látnum eiga rétt til arfs eftir kjörbarn á undan ættingjum þess, öðrum en niðjum, en aldrei hærri upphæðar en verðmæti arfs eða gjafa, er kjörbarnið hefur þegið af kjörforeldri.

Erfðaréttur helzt þrátt fyrir ættleiðsluna milli kjörbarns og niðja þess annars vegar og foreldra þess og ættingja hins vegar.

Nú andast kjörbarn og á ekki lifandi lögerfingja samkv. 1. til 6. gr., sbr. 2. málsg. þessarar greinar, og taka þá kjörforeldri eða börn þeirra allan arf.

Ákvæði 13. til 16. gr. laga þessara ná einnig til kjörbarna og barna þeirra.

III. KAFLI

Um erfðaskrá.

19. gr.

Hver sá, sem orðinn er fullra 18 ára, getur ráðstafað eignum sínum með erfðaskrá, enda sé hann andlega svo heill, að hann sé fær um að gera þá ráðstöfun á skynsamlegan hátt.

20. gr.

Nú á arfleifandi niðja á lífi, og er honum ekki heimilt að ráðstafa með erfðaskrá meiru en einum fjórða hluta eigna sinna. Ef enginn niðja er á lífi, en maki lifandi, er honum heimilt að ráðstafa helming eigna sinna.

21. gr.

Ef sá, sem gera vill erfðaskrá, er yngri en 18 ára, eða er settur undir forráð annarra vegna eyðslusemi eða af öðrum orsökum, verður erfðaskrá því aðeins gild, að dómsmálaráðuneytið veiti leyfi til að hann geri hana. Slíkur maður þarf einnig leyfi dómsmálaráðuneytisins til þess að afturkalla erfðaskrá.

22. gr.

Erfðaskrárákvörðun er ógild, ef arfleifandi hefur verið kúgaður eða prettaður til þess að gera hana eða hún er gerð vegna misskilnings arfleifanda og forsendur fyrir arfleiðslunni hafa verið rangar og hafi þessi atriði ráðið úrslitum um erfðaskrárákvæðið.

23. gr.

Ef fyrirmæli eru í erfðaskrá um eyðing verðmæta arfleifanda, án þess að skynsamleg ástæða sé til, ber ekki að hlíta slíkum ákvæðum.

24. gr.

Erfðaskrá skal vera skrifleg og arfleifandi sjálfur undirrita hana eða viðurkenna efni hennar fyrir notario publico, eða tveimur vottum.

Geri arfleifandi erfðaskrá erlendis, er áritun sendiherra Íslands eða ræðismanna þess jafngild og áritun notarii publici. Ef arfleifandi er ólæs á letur það, sem erfðaskráin er rituð á, skal þess getið, að hún hafi verið lesin skilmerkilega upp fyrir arfleifanda.

25. gr.

Þess skal getið í áritun votta á erfðaskrá, að þeir hafi verið sérstaklega kallaðir af arfleifanda til að votta undirskrift hans, og að hann hafi undirritað erfðaskrána eða kannast við undirskrift sína að þeim samtímis viðstöddum, og að þeim hafi verið kunnugt, að um erfðaskrá var að ræða, og skulu þeir samstundis undirrita þá yfirlýsingu.

Þá skulu vottarnir í áritun sinni tilgreina stað og dag, þegar erfðaskráin var undirrituð eða arfleifandi lýsti yfir, að efni hennar væri vilji sinn. Þeir skulu þar geta þess, hver staða þeirra sé og heimilisfang.

Yfirlýsing votta samkv. 1. málsg. skal metin gild sönnun nema sérstök atvik bendi á hið gagnstæða.

26. gr.

Þegar vottað er um erfðaskrá samkv. 24. gr., skal þess getið, hvort arfleifandi hafi verið svo andlega heill heilsu, að hann væri fær um að gera erfðaskrána. Einnig er rétt að geta atriða, ef fyrir hendi eru, sem gætu haft áhrif á, hvort arfleiðsluskráin yrði gild metin.

27. gr.

Vottar þeir, er á erfðaskrá rita, skulu ekki yngri vera en 21 árs. Þeir skulu vera þekktir að samvizkusemi, hvorki andlega sljóir eða truflaðir. Erfðaskráin má ekki varða hagsmuni þeirra og þeir hvorki vera í náinni frændsemi né mægðum við þann, er góðs nýtur, — svo verulega munar, — af erfðaskránni, og ekki heldur í þjónustu hans.

28. gr.

Verði maður snögglega og hættulega veikur, eða lendi í bráðri hættu og vilji gera erfðaskrá, má víkja frá þeirri reglu, að erfðaskráin sé skrifleg. Má arfleiðslan þá fara fram munnlega fyrir tveimur tilkvöddum vottum. Þeir skulu skrásetja efni erfðaskrárinnar undireins og þeir geta komið því við og staðfesta með undirskrift sinni. Slík erfðaskrá verður ógild, ef arfleifandi hefur ekki endurnýjað hana áður en mánuður er liðinn frá því, að umgetnar tálmanir voru liðnar hjá, og arfleifandi hafði tækifæri að gera erfðaskrána samkv. 24. til 27. gr.

29. gr.

Ef arfleifandi arfleiðir tvo eða fleiri í erfðaskrá sinni, en ákveður þar hvorki um arfahluta þeirra né röð arftaka, fá arftakar allir jafna upphæð.

Nú er ákveðið í erfðaskrá, að einhver arftaki hljóti sérstakan grip, þá hlýtur arftaki hann, þótt aðrir arftakar fái ekki þá upphæð, er erfðaskráin ánafnar þeim.

Ef arfleifandi lætur eftir sig tvær eða fleiri erfðaskrár, gengur sú fyrir, er síðast var gerð, ef ósamræmi er.

30. gr.

Arfleifandi getur tilnefnt í erfðaskrá skiptaforstjóra í búi sínu og tiltekið verk-svið hans eða þeirra.

Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi, eins og óregla eða ráðdeildarleysi erf-ingja, er arfleifanda heimilt að setja í erfðaskrá sína ákvæði um það, hvernig fari um skylduvarf til einstakra niðja hans eða maka, svo sem að erfingjum sé skipaður fjárráðamaður, að því leyti er arfinn snertir, og greidd sé árlega ákveðin upphæð af arfinum til erfingjans. Slik ráðstöfun verður því aðeins gild, að dóms-málaráðherra samþykki hana. Heimilt er ráðherra að fella niður skilyrðin að nokkru eða öllu leyti, þegar erfinginn er orðinn 21 árs og hefur fært sönnur á, að forsendur þær, sem voru fyrir skilyrðunum, eru ekki lengur fyrir hendi. Einnig getur ráðherra leyft, að arftaka séu greiddar hærri upphæðir af arfinum en erfða-skráin ákveður, ef óumflýjanleg nauðsyn arftaka eða fjölskyldu hans krefur.

Skilyrðið fellur niður í síðasta lagi við andlát erfingjans.

31. gr.

Meðan skilyrði samkv. undanfarandi grein hvíla á arfshluta geta skuldheimtu-menn ekki krafizt þess að fá skuldir erfingjans af því fé, nema tildæmdar skaða-bætur út af verknaði erfingjans, frömdum af ásetningi eða stórkostlegu gáleysi.

32. gr.

Framangreindar reglur um erfðaskrár skulu einnig gilda um breytingar og viðauka við hana og um þau gjafabréf, sem ekki er ætlað til, að komi til framkvæmda fyrr en að gefandanum látnum, þó með þeim breytingum, sem leiðir af því, að gjafa-bréfið er nokkurs konar samningur.

Erfðaskrá fellur úr gildi, þegar arfleifandi hefur ótvírætt látið það í ljós, að hann vilji svo vera láta. Þó skal hann, ef erfðaskráin er gagnkvæm, tilkynna það hinum aðila, ef þess er nokkur kostur.

33. gr.

Nú á maður engan lögmaeltan erfingja, eða erfingja arfleiddan með erfðaskrá, eða réttur erfingi vitjar ekki arfsins áður en 5 ár eru liðin frá því, að kunnugt var um andlát arfleifanda, og hlýtur rikissjóður þá allan arfinn.

34. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1949.

Hafi arfleifandi andazt fyrir gildistöku laganna, skulu eldri lagaákvæði halda gildi um erfð eftir hann.

35. gr.

Frá því lög þessi koma til framkvæmda falla eftirtalin lagaákvæði úr gildi:

N.L. 5. bók, 2. kap., 11., 30. og 75.

Tilskipun um nokkrar breytingar á erfðalögum á Íslandi frá 25. sept. 1850.

87.—89. gr. laga nr. 20 27. júní 1923, um skyldur og réttindi hjóna, svo og öll eldri lagaákvæði, er brjóta í bág við lög þessi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Sú skoðun hefur komið fram oft og ákveðin nú á síðari árum, að erfðalöggjöf Íslendinga væri orðin mjög úrelt í einstökum atriðum, svo að vart mætti lengur við hlíta. Sérstaklega var bent á hinn lögmaelta viðtæka erfðarétt, sem enn er í gildi, fjór-menningaerfðir. Á þeim tímum, þegar ættarhöndin voru meiri og sterkari en nú og

framfærsluskylda náði einnig til fjórmeninga, var líka sjálfsgagt, að skyldum fylgdu réttindi. Nú, þegar framfærsluskyldan er nær horfin nema foreldra gagnvart börnum sínum innan 16 ára aldurs, horfir mál þetta allt öðruvísi við. Þá er og það, að þegar fjölmargir fjarskyldir erfingjar eiga tilkall til arfs, munar hvern erfingja litlu arfshluti hans, nema stórauður sé, er til arfs fellur, og oft er það miklum erfiðleikum bundið að spyrja uppi alla erfingjana, sem komnir eru á við og dreif og jafnvel í önnur þjóðlönd. Engin sambönd eru milli slíkra erfingja og arfleifanda. Veit ef til vill hvorugur um tilveru hins. Vegna þessa og fleiri ástæðna þykir nú kominn tími til að breyta erfðalöggjöfinni, og má helst ekki lengur dragast.

Á Alþingi 1943 var lagt fram í neðri deild frv. til erfðalaga og borið fram af þáverandi ríkisstjórn. Frv. þetta komst til allsherjarnefndar, en var vísað frá með rökstuddri dagskrá.

Á síðasta Alþingi var samþykkt þingsályktun, er þm. Dalamanna flutti um endurskoðun erfðalöggjafarinnar, og vegna þeirrar þingsályktunar er frumvarp þetta borið fram.

Í frumvarpi þessu eru ýmis nýmæli, auk meginbreytinganna, sem það gerir á frændsemiserfðum, má þar benda meðal annars á afstöðu milli kjörbarna og kjörforeldra, um samning erfðaskrár og gildi hennar og um heimild arfleifanda að takmarka umráðarétt erfingja yfir skylduvarfi.

Við samning frumvarpsins var stuðzt við erfðalöggjöf þá, er gildir í Noregi og Svíþjóð, en þó sérstaklega við frumvarp það til danskra erfðalaga, sem unnið var að af stjórnskipaðri nefnd manna í Danmörku um 5 ára skeið og út kom árið 1941 með mjög rækilegu nefndaráliti. Í frumvarp þetta eru tekin úr hverjum stað með breytingum eða óbreytt ýmis ákvæði, sem talið var, að til bóta væru í hérlandri erfðalöggjöf, og nokkru bætt við, sem ekki fannst þar.

Verður gerð grein fyrir breytingum þessum í athugasemdum við hverja einstaka grein frumvarpsins.

Um 1. gr.

Það hefur komið fram sú skoðun, að þegar barnabörn arfleifanda tveggja eða fleiri barna hans erfa hann, ættu þau að réttu lagi að erfa jafnháa upphæð hvert, þannig ef tvö börn arfleifanda eru önduð og annað á tvö börn á lífi, en hitt fimm börn, þá verði jafnhár erfðahluti hvers hinna fimm barna og annars hinna tveggja. Á þessa skoðun verður ekki fallizt og virðist langeðlilegast, að systkini erfi ekki frammar en erfðahluti foreldris þess hefði orðið, ef lifað hefði.

Um 2. gr.

Samkvæmt grein þessari taka óskilgetin börn arf sem skilgetin væru. Ekki þykir það rétt hér að gera greinarmun arfs þeirra og skilgetinna barna, þótt öðruvísi sé því farið í erfðalögum hinna Norðurlandþjóðanna. Börnin eiga ekki þess að gjalda, þótt foreldri hafi förlazt um fyrirskipaðar siðferðisreglur. Hér er að mestu farið eftir erfðaákvæðum laga nr. 87/1947. Ekki er fyllingareidur barnsmóður talinn hér nægja til þess að barnið erfi föður eða föðurfrændur eða þeir það.

Um 3. gr.

Hér er erfðaréttur föður og móður eftir óskilgetið barn þeirra látinn vera sami eins og um skilgetið barn væri að ræða. Þó getur erfðaréttur föður fallið niður, sbr. 11. gr. frumvarpsins.

Um 4. gr.

Hér er það nýmæli, að ekki erfa niðjar foreldra arfleifanda lengra niður en systkinabörn hans. Niður erfir ekki afa- eða ömmusystkini sín. Frændsemisbönd eru það sterk hér á landi og yfirleitt það nán kynni milli skyldmenna „að fyrsta og öðrum“, að ekki þykir rétt að slíta þann þátt, sem erfðarétturinn er milli svo náinna

skyldmenna, en aftur á móti er dreifing arfs venjulega orðin mjög mikil, ef niðjar í þriðja lið frá foreldri arfleifanda verða erfingjar hans.

Um 5. gr.

Samanber athugasemd við næstu frumvarpsgrein á undan.

Um 6. gr.

Í gildandi erfðalögum eiga afar og ömmur, langafar og langömmur, langalangafar og langalangömmur og niðjar þeirra erfðarétt. Áður fyrr hvíldi líka framfærsluskylda á þessu fólki innbyrðis. Nú er sú skylda horfin, og þykir því rétt, að erfðaréttur þeirra falli niður, en afar og ömmur og börn þeirra — foreldrasystkini — haldi þó þeim rétti, sem líka er í samræmi við 4. gr. Það gæti verið álitamál, hvort langafar og langömmur ættu ekki að erfa barnabarnabörn sín (beina línu upp á við), en þar sem slík arftaka á sér varla stað, þótti þegar af þeirri ástæðu engin nauðsyn til þess að lögfesta hana hér.

Um 7. gr.

Lög nr. 20 frá 1923, 88. gr., mæla fyrir um, að eftirlifandi maki erfi helming eigna hins látna maka, ef ekki eru niðjar hans á lifi, en lifandi eru foreldrar hans eða niðjar þeirra. Með ákvæðum þessa frumvarps verður réttur makans lakari að því leyti, að afar og ömmur og foreldrasystkini bætast við þann flokk, er takmarkar erfðarétt hans, en aftur á móti hverfa þaðan niðjar systkinabarna hins látna maka, sbr. 4. gr. frv.

Um 8. gr.

Greinin er nýmæli í íslenskum erfðarétti, en ákvæði hennar virðast sanngjörn. Makinn, sem lengur lifir, fær $\frac{3}{4}$ hluta félagsbúsins, og fellur sá hluti allur til erfingja hans, en með ákvæðum þessum er gerður meiri jöfnuður millum erfingjanna allra. Þó er þeim maka, er lengur lifir, ekki varnað þess að gera ráðstafanir í óhag erfingjum hans fyrir látna.

Um 9. gr.

Ákvæðin lögfesting á viðurkenndum reglum.

Um 10. gr.

Sbr. lög nr. 20/1923, 89. gr.

Um 11. gr.

Ákvæði greinarinnar virðast sjálfsögð, en engin ástæða til, að þar greindur verkn-aður skerði erfingjarétt barnsins eða niðja þess.

Um 12. gr.

Það má réttmætt teljast, að hver sá, sem ver manni að gera erfðaskrá af þeim ástæðum, að arfsvon hans sjálfs minnki eða hverfi, og enda þótt aðrar ástæður kunni að vera fyrir þeirri aðferð hans, missi erfðarétt sinn eftir þá persónu, er hann hefur breytt þannig við.

Um 13. til 17. gr.

Greinar þessar eru að efni til að mestu í samræmi við 10.—14. gr. tilsk. frá 1850. Hér eru þó fleiri útgjöld, sem til greina koma til frádráttar arfi, en þar eru talin, sbr. 1. og 3. málsg. 13. gr. Margt virðist mæla með því, að hin yngri börn arfleifanda fái sérstaka greiðslu frá dánarbúinu til þess að mannast á borð við eldri systkini sín, ef sérstaklega hefur verið til þeirra kostað af búinu, þótt ekki liggja fyrir vilji foreldris um það, en ekki var samt ráðizt í að lögfesta hér slíkt fyriræli. Ekki virðist réttlátt að draga sjúkrakostnað vegna barns arfleifanda frá arfi þess eða gjafir, sem í raun og veru eru verkalaun, sbr. 3. málsg. 13. gr.

Um 18. gr.

Grein þessi er nýmæli í íslenskum erfðalögum. Áður voru þau ákvæði, að leyfa mátti ættleiðingu með því skilyrði, að ef kjörforeldri áttu niðja, fékk kjörbarnið aldrei meira en $\frac{1}{4}$ hluta eftirlátinnar eignar þess, sbr. konungsráðsúrsk. 23. des. 1864. Samkv. grein þessari fær kjörbarn jafnan arf eftir kjörforeldra og eigið barn eða börn kjörforeldrisins, ef til eru, en erfir ekki ættmenn kjörforeldris. Kjörbarnið heldur erfðarétti sínum gagnvart holdlegum foreldrum sínum og frændliði og vice versa. Niðjar kjörbarns erfa að því látnu kjörforeldri, en kjörforeldri og þeirra börn, ef einhver eru, erfa kjörbarn aldrei frammar en upphæð þá, er kjörforeldri hafa gefið kjörbarninu eða það hlotið í arf eftir þau, nema kjörbarnið eigi engan lögerfingja á lífi. Þá fellur allur arfur til þeirra.

EKKI ÞÓTTI rétt að svo komnu máli að láta erfðarétt kjörbarns ná til skyldmenna kjörforeldra, enda heldur það erfðarétti sínum eftir holdlega frændur sína eins og ættleiðingin hafi ekki átt sér stað.

Annars er það nauðsynlegt að setja lög allrækileg um ættleiðingar hér á landi að dæmi annarra Norðurlandabjóða.

Um 19., 20. og 21. gr.

Greinar þessar eru að mestu samhljóða nógildandi ákvæðum laga um rétt til þess að gera erfðaskrá.

Um 22. og 23. gr.

Í þessum greinum eru lögfestar reglur um ógildingu erfðaskrár, sem almennt eru viðurkenndar og fylgt í íslensku réttarfari, þótt óskráðar hafi verið.

Um 24.—27. gr.

Hér eru fyrirmæli um gerð erfðaskrár, um hæfni erfðaskrárvottanna og hvers þeir eiga að gæta sérstaklega. Þótt varla þurfi að gera ráð fyrir, að arfleiddandi kunni ekki að lesa, eru ýmsir fatlaðir frá að geta það, t. d. blindir. Annars eru hér reglur settar ýtarlegri en nú eru lögskráðar, og þykir rétt, að svo sé, þegar gert er ráð fyrir, að erfðaskráin haldi gildi sínu, þótt vitnin séu látin.

Um 28. gr.

Rétt virðist að veita þeim manni, sem lendir í bráðri hættu, þótt ekki sé af völdum veikinda, undanþágu frá að bréftsetja erfðaskrá sína, því að oft er því þannig farið undir slíkum kringumstæðum, að hvorki er tími né tækifæri til brérfagerða.

Um 29. gr.

Lögfestir reglur, sem taldar eru gilda hér á landi, þótt óskráðar séu.

Um 30. og 31. gr.

Hér er í fyrstu málsgr. tekin upp heimild sú, sem 6. gr. skiptalaganna veitir arfleiddanda, að því viðbættu, að hann geti ákveðið verksvið skiptaforstjórans.

Þá er það nýmæli í grein þessari, að arfleiddandi getur í erfðaskrá lagt höft á skylduarf, svo sem hver hafi fjárreiður, hvernig hann er greiddur erfingja. Þó er því aðeins leyft að leggja slík höft á, að erfinginn þyki ekki fær um að gæta sjálfur arfsins, hann sé óreglumaður, ráðleysingi, andlega sljór o. s. frv. Þó verður samþykki dómsmálaráðherra að koma til, ef slík ráðstöfun á að hafa gildi. Ráðherra getur einnig leyst höftin af erfðafénu undir sérstökum ástæðum.

Það gæti verið nokkurt vafamál, hvort heppilegra er að hafa lagaákvæðið þannig, að ekki þurfi samþykki ráðherra til þess, að haftakvöð arfleiddanda gildi, og að arfleifanda sé heimilt að setja slík skilyrði í erfðaskrá, en ráðherra sé heimilt að fella þau úr gildi eftir kröfu erfingja, enda sanni hann, að þau séu ónauðsynleg. Þótt það megi kallast hart fyrir erfingja að verða þannig að nokkru sviptur fjár-

forræði, gæti það þó í sumum tilfellum bjargað honum frá því að eyða öllu arfafé í einum svip og sitja síðan uppi með tvær hendur tómar. Varla þarf að gera ráð fyrir því, að arfleiddandi leiki niðja sína eða maka þannig að varna þeim að ráða yfir erfðafénu, nema hann telji þeim það fyrir beztu.

Þá eru og ákvæði, er varna skuldheimtumönnum erfingjans að ganga að erfðafénu. Mættu þeir yfirleitt ganga að slíkum arfi, væru höftin gagnslítill. Engin ástæða er til að láta höftin haldast lengur en sá lifir, sem óttast er, að sói arfinum.

Um 32. gr.

Að mestu samhljóða 25. gr. erfðatilskipunar frá 1850, en bætt við frá því sem þar er um, hversu breyting og viðbætur á erfðaskrá skulu gerðar. Ekki þótti nauðsynlegt að setja hér nákvæmar reglur fyrir afturköllun erfðaskrár, og ekki hafa Svíar sett þær í sínum mjög svo rækilegu erfðalögum, en Norðmenn hafa að vísu ákvæði þar um. Hér á landi mun mynduð dómvenja um mörg þau atriði, t. d. sannanlega eyðilögð erfðaskrá af arfleiddanda eða fyrir tilstilli hans eða yfirstrikuð eða útskafin ákvæði í henni.

Um 33. gr.

Með tilliti til þess, hversu samgöngur allar eru nú orðnar greiðar, virðist ekki þörf á að setja erfingja lengri frest en 5 ár að vitja arfs. Áður var sá frestur 15 ár.